

Kol. Andrejsek se rozhodl zvolit téma diplomové práce, které navazuje na jeho práci bakalářskou (*Státní maturitní zkouška z českého jazyka pro neslyšící studenty*); v diplomové práci se zaměřuje na popis (již realizované) povinné části modifikované maturitní zkoušky z češtiny. Ten usouvztahuje s testováním čtenářské gramotnosti u žáků s vadou sluchu po r. 1989 (stručně na s. 9-11), s otázkami testování češtiny jako cizího jazyka vůbec (s. 77-90) a – zase stručně (s. 91-95) – s testováním znalosti většinového jazyka u neslyšící populace v jiných zemích. Skutečnost, že kol. Andrejsek je zaměstnancem Centra pro zjišťování výsledků vzdělávání a na povinné části modifikované maturitní zkoušky z češtiny se podílel, resp. podílí, je pro něj jako autora diplomové práce svým způsobem výhodou: informace o podobě modifikované maturitní zkoušky má „zažité“, je víc než kdo jiný znalý postupů směřujících k „ideální“ podobě testu, vědom si je toho, jak se představa takového ideálního testu do modifikace promítá atd. Kol. Andrejsek se tak zaměřuje především na „to své“ – na zkoušku samu, méně už na důkladnější analýzu testů čtenářské gramotnosti žáků s vadou sluchu, veřejně dostupných testů (jejich přehled a popis ale podán je) nebo na způsoby testování v jiných zemích. Svým způsobem je ale zaměstnání v Centru pro diplomanta i nevýhodou: obecně platí, že ne úplně snadno se hodnotící stanoviska, pochybovačské, resp. kritické názory zaměřují „do vlastních řad“. Diplomant tak sledovanou maturitní zkoušku (včetně jejích výsledků) spíše „představuje“, než zvnějšku do hloubky hodnotí – dost možná i proto, že to, co čtenáři „zvnějšku“ nemusí být úplně jasné, jemu jako pracovníkovi Centra jasné je. Snad i proto se často vyjadřuje na dost vysoké rovině zobecnění; nepoučený čtenář by ovšem přivítal spíše údaje, resp. informace konkrétnější, nebo snad explicitnější.

Jako takový čtenář „zvnějšku“ (a jako čtenář, který není zběhlým „testologem“) bych prosila o ujasnění několika otázek; dílem se týkají samých testů, dílem autorových názorů.

- Na s. 10 se konstatuje, že ověřování čtenářských dovedností na učebních textech je problematické (protože tam hrají významnou úlohu znalosti žáků). Jinde, při využití jiných než učebních testů, znalosti („background knowledge“) při čtení důležité nejsou?
- K s. 18 bych prosila při obhajobě jasně uvést, v čem jsou popisy referenčních úrovní češtiny (jak se v práci píše) poplatné době – a v čem spočívá problematičnost jejich využití.
- Co to jsou (s. 22) „spojovací prostředky“ – na něž se soubor úloh didaktického testu zaměřuje vedle gramatiky, lexika a slovtvorby? Jsou to ony „PTN“ (prostředky textové návaznosti), zmiňované dále v práci? Nebo jsou „spojovací prostředky“ a „prostředky textové návaznosti“ něco jiného? A je-li test zaměřen na gramatiku, jistě v jejím rámci zohledňuje i syntax – spojky pak „figurují“ jednak v gramatice (v syntaxi), jednak v rámci PTN?
- Na s. 23 se píše, že v didaktickém testu z ČJN je mj. očekávána dovednost „rozpoznat hlavní body textu“ (na s. 29 se pak užívá výrazů „hlavní bod“, na s. 32 „hlavní bod v textu“). Mohl by diplomant laskavě objasnit obsah tohoto výrazu (termínu?) a ilustrovat, jak se hodnotící kritérium s ním související konkrétně uplatňuje třeba v textu o zebrách, který „ověřuje dovednosti na pomezí rozpoznání hlavních bodů v textu a porozumění výstavbě textu“. Kde jsou v tomto textu ony „hlavní body“, které mám v textu rozpoznat? A co se zde (v textu o zebrách) rozumí „výstavbou textu“ – a jak by jí čtenář měl porozumět?
- Jak se k sobě má (s. 34) detailní a specifická informace? Bylo by možné rozdíly mezi oběma typy informací konkrétně ilustrovat na textech o pronájmech?

Jen na okraj: Podobně se lze ptát (např. k s. 85), co to je „obsahový bod“, jak poznám, že zadané „body“ jsou „obsahově přiměřeně zpracovány“, jak se má k sobě „zpracování daných obsahových bodů“ a „komunikativní výstavba“ a na základě čeho rozhodnu, že komunikativní výstavba je např. „v rámci možností přiměřená“ atd. – to jsou ale otázky vztažené k testu, na jehož konstrukci se diplomant nijak nepodílel, odpovídat na ně tedy netřeba.

- Ještě poslední otázku: v klíčových slovech se uvádí jazyková kompetence. Jiné kompetence modifikovaná maturitní zkouška neověřuje – a nebo si zahrnutí do klíčových slov nezasluhují?

V poznámce 28 (na s. 19) uvádí autor jako „perličku“ (již se stolu smetený) názor, že neslyšícím žákům by byla maturitní zkouška z češtiny modifikována po omezenou dobu a pak by vykonávali stejnou zkoušku z českého jazyka jako žáci intaktní. Moje otázka je: Nebylo by to možné ani v případě, že by se od základu (a od přípravného ročníku, byl-li by) proměnil způsob výuky češtiny pro neslyšící, že by měli k dispozici řadu kvalitních učebnic češtiny (od přípravného ročníku po základní a střední školu)? Oficiální postoj (Centra + koho ještě?) je tedy takový, že rezignujeme na to, že bychom byli schopni neslyšící děti naučit psanou češtinu tak, aby ji zvládli na stejné úrovni jako žáci intaktní? A že budeme raději povinnou část maturitní zkoušky z češtiny modifikovat? Není už volba úrovně B1 výrazem takové rezignace?

Po stránce formální je diplomová práce v pořádku, výklad je podán srozumitelně (s výjimkou ne dost explicitní poslední věty poslední kapitoly: k jaké maturitní zkoušce jako k unikátní se tam poukazuje?). Jazykové a formální nedostatky lze spočítat na prstech dvou rukou (uvádět je zde nebudu). K tomuto rozměru práce ještě otázku: Text na s. 69 se vztahuje k obr. na s. 67?

Ne úplně pečlivá je práce s literaturou. Nejasné je rozdělení literatury na literaturu primární a sekundární – k tomu bych prosila vyjádření při obhajobě. Nejasný je také důvod dvojího způsobu odkazů. Většinou se odkazuje v textu, ale např. na s. 15, 94, 95 jsou plné bibliografické údaje uvedeny v poznámce pod čarou (ty pak v seznamu literatury uvedeny nejsou). Na s. 9 se v odkazu uvádí Trezek, v seznamu literatury je Trezek – Wang – Paul, na s. 56 je v textu odkaz pouze k Macurové, přestože v literatuře se uvádí Macurová – Hánková, podobně v textu Cvejnová, v literatuře Cvejnová – Papírníková – Benešová Grantová, podobně Pořízka aj. Jakou citační normou se diplomant řídil? Mohl by to při obhajobě sdělit? (Třeba taková norma v nepřehlednu citačních norem existuje – v tom případě se omlouvám). Žádnou citační normu ale nelze vztáhnout např. k tomu, že na s. 91 je uveden titul zásadního článku Hudákové bez datace a bibliografického údaje, (v seznamu literatury uveden není), u odkazu na článek Maderové (bez titulu) je v textu uvedena datace, v seznamu literatury není. Není jasné, zda povahu odkazu či něčeho jiného má v textu uvedené „Scio. O vzdělávání. Teorie a metodika testů. Obecný úvod. Vývoj testu“ (s. 24, podobně s. 77, 79) – je to snad odkaz na www stránky daných organizací?

Důkladněji mohl být zpracován seznam zkratk – absentuje v něm řada zkratk, resp. zkratkových slov (?) v textu užitých, např. a jen namátkou ECL, telc, PTN, a další. Otázka také je, zda při vysvětlování zkratk v textu, např. zkratky ECL (aj.) neužít i zkracovaného anglického názvu (v tomto případě European Consortium for the Certificate of Attainment in Modern Languages).

Závěr:

Diplomová práce J. Andrejska zpřístupňuje informace o podobě modifikované podobě maturitní zkoušky z češtiny pro neslyšící studenty. Za důležitou ji považuji zejména proto, že (mj. několika ukázkami „maturitní“ češtiny psané českými neslyšícími) znovu poukazuje na to, co náš vzdělávací systém neslyšícím Čechům dluží, a zprostředkovaně tak klade otázku, zda modifikací zkoušky z češtiny (a ještě na úrovni B1) náš vzdělávací systém definitivně rezignuje na možnost naučit české neslyšící psanou češtinu tak, aby jejich gramotnost byla srovnatelná s gramotností jejich slyšících vrstevníků.

Diplomová práce *Maturitní zkouška z českého jazyka v úpravě pro neslyšící ve světle testování češtiny jako cizího jazyka* splňuje požadavky na diplomovou práci kladené a může být podkladem k obhajobě.

Alena Macurová
26. ledna 2015

Návrh hodnocení: výborně (po úspěšné obhajobě)

